

İSTANBUL

Eğitim ve Kültür Dergisi

İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü Yayınıdır / Nisan 2011/ Sayı

İstanbul Dersi Başladı

ÜNİVERSİTE TERCİHLERİNDE EN ZOR KARAR: İSTANBUL

Yrd. Doç. Dr. Fatih GÜRSUL / Hakan ERGİN

İstanbul Üniversitesi / Boğaziçi Üniversitesi

Üniversite eğitimleri için memleketlerinden İstanbul'a gelen öğrencilerin, ilk yıllarında şehre ve üniversite ortamına alışmakta zorlandıkları saptanmıştır. Bu açıdan, üniversitelerde her akademik yıl başında uygulanan oryantasyon faaliyetlerinin etkililiği gözden geçirilmeli; her bölüme akademik ve idari personelin de katılımıyla oryantasyon programları planlama ve uygulama zorunluluğu getirilmelidir.

Bir Eylül günü, Boğaziçi Üniversitesi'nin Robert Kolej'den kalma, Boğaz'a sıfır kampüsünde kahvelerimizi yudumlar-ken, ellerinde çekçekli bavullarıyla yurtlara doğru ilerleyen 17-18 yaşlarındaki gençler gözümüze çarptı. Yüzleri gülse de, hallerinden memnun görünseler de, merakla etrafı süzen gözlerindeki tedirginliği okumak zor değildi. Kim bilir ne duydular, ne gördüler; ne umarken, ne bulacaklardı? Derken, üniversiteyi kazandığımızda, yıllar önce Aksaray'dan İstanbul'a ve Malatya'dan Ankara'ya gelen bizler, o günlerdeki hayallerimizden, hayal kırıklıklarımızdan, umup da bulamadıklarımızdan, isteyip de geri dönmeyişimizden konuştuk bir saati aşkın. Ve o bir saatlik sohbet orada kalmayacaktı; yüz binlerce genci yakından ilgilendiren konuyla, akademik çalışmamızın çıkış noktası olacaktı...

On milyondan fazla nüfusa ev sahipliği yapan ve dünyanın en büyük megakentlerinden olan İstanbul'un aldığı göç, son çeyrek yüzyılın en tartışmalı konularından olmuştur. Çarpık yerleşmenin, trafik

sıkışıklığının ve çevre kirliliğinin arkasında megakentin aldığı aşırı göç gösterilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre İstanbul'un aldığı yıllık net göç 400.000 olurken; İktisadi Araştırmalar Vakfı'nın (İAV) 2006 yılında düzenlediği "İstanbul'a Göçün Yönetimi" adlı seminerde paylaştığı verilere göre ise, her 4 dakikada bir kişi İstanbul'a göç et-

mekte, Paris ve Londra'ya 60 yılda olan göç İstanbul'a 2 yılda gerçekleşmekte ve her gün trafiğe 600 yeni araç çıkmaktadır. Diğer kentlere oranla daha fazla iş imkanının olması, kentlinin bu denli göç almasının başlıca nedenlerindedir. Ancak, megakente göç edenler sadece iş arayanlar değildir elbette. Bu amacın dışında gelenlerin önemli bir kısmını ise, kentte bulunan 30'dan fazla üniversiteye okumak için gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Zordur bir insanın kendini, arkadaş çevresini ve yaşadığı yeri değiştirmesi.

Her birey kolayca atlatamaz değişimin getirdiği zorlukları. Hele bir de sorumluluk almaya başlayarak hayatı yeni tanıyorsa insan, o zaman daha da zordur yeni bir yere uyum sağlaması. İşte bizim çalışmamız da, tarifi edilen ve Türkiye'deki akademik dünyanın bugüne dek ihmal ettiği o grubu konu edindi: Üniversite okumak için köy, kasaba veya küçük kentlerden büyükşehir gelen gençler. Araştırma için, iki devlet, iki de vakıf olmak üzere İstanbul'daki dört üni-

versite belirlenmiştir. Bu üniversitelere, 2009 – 2010 akademik yılı başında okumak için küçük (nüfusu iki milyondan az) kentlerden gelen toplam 120 öğrenci çalışmanın katılımcıları olmuştur.

21 Nisan 2010'da, ABD'nin Florida Eyalet Üniversitesi'nde 21. Uluslararası Öğrenme ve Öğretme Konferansı'nda, "The Obstacles for Freshman Students' Adaptation to a Metropolis" ("Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Büyükşehir Adaptasyonundaki Engeller") adıyla sunumunu yaptığımız nitel boyutta, öğrencilerin ilk yıllarında İstanbul'un kendilerine getirdiği sorunlar ve avantajlar saptanırken; 16 Haziran 2010'da Boğaziçi Üniversitesi'nde Dünya Karşılaştırmalı Eğitim Kongresi'nde "The More Money, the Better Sense of Belonging to a Metropolis" ("Daha Çok Para, Büyükşehirde Daha Çok Aidiyet midir?") adıyla sunduğumuz nicel boyutta ise, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri irdelenmiştir. Bizleri kimi zaman üzen, kimi zaman düşündüren, kimi zaman umutsuzluğa iten ve yer yer de eski günlerimize götüren çalışmanın bulguları, üniversite amfilerinde görmeye alıştığımız gençleri daha yakından tanımamızı sağlamıştır.

DEVLET ÜNİVERSİTESİNDE OKUYANLAR DAHA DERTLİ!

Yükseköğretimde okuyan bir genç yeni bir şehir, yeni oda / ev arkadaşlarını, kalabalık amfileri, daha uzun ödev ve projeleri bir anda hayatının bir parçası olarak bulur. 18'ine yeni basmış bireylerin her biri bunlarla başa çıkmada aynı oranda başarılı değildir; kimisi mücadeleyi kaybedebilir. Tablo 1, ikisi vakıf, ikisi devlet olmak üzere dört farklı üniversitede okuyan ve İstanbul'a üniversite eğitimi için küçük şehirlerden göç eden öğrencilerin, ilk yıllarında İstanbul'da yaşadıkları sorunları ortaya koymaktadır.

Tablo 1'e göre, devlet ve vakıf öğrencilerinin İstanbul'daki ve üniversitedeki ilk yıllarında yaşadıkları en yaygın ilk iki

Problem Türü	Devlet Sıra	Devlet %	Vakıf Sıra	Vakıf %
Ulaşım	1	100	1	92
Maddi	2	77	2	43
Akademik	3	40	8	3
Yalnızlık	4	30	3	17
Barınma	5	23	5	12
Büyükşehir Düzensizliği	6	20	4	13
Diğer	7	5	6	9
Sosyal Baskı	8	3	9	2

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin İlk Yıllarında İstanbul'da Yaşadıkları Adaptasyon Sorunları

sorun ortak: Ulaşım ve maddi imkânsızlıklar. Devlet üniversitesindeki öğrencilerin % 100'ü kentteki trafik sıkışıklığı ve toplu taşımadaki kalite eksikliğinden şikayet ederken, vakıf üniversitesi öğrencilerinde bu oran % 92. Maddi sıkıntılar her iki grubun da ikincil problemi olsa da, oranlar arasında bir uçurum var. Devlet üniversitelerindeki öğrencilerin % 77'si maddi sorun çektiğini belirtirken, bu oran vakıf üniversitesindeki öğrencilerinde % 43'te kalmaktadır.

Öte yandan, devlet üniversitelerine kayıtlı öğrencilerin % 40'ı akademik sorunlar yaşadıklarını, üniversitedeki öğretim elemanlarının, sınav ve projelerin kendilerini zorladığını ifade ederken; bu oran vakıf üniversitesindeki öğrencilerinde sadece % 3'te kalmaktadır. Bunların dışında, devlet üniversitelerindeki öğrencilerin % 30'u, vakıf üniversitelerindeki öğrencilerin % 17'si İstanbul'daki ilk yıllarında yalnızlık çektiklerini; devlet üniversitelerindeki öğrencilerin % 23'ü, vakıf üniversitelerindekilerin % 12'si kaldıkları yerlerinden memnun olmadıklarını; devlet üniversitelerindeki öğrencilerin % 20'si, vakıf üniversitelerindekilerin % 13'ü İstanbul'daki çarpık kentleşme, çevre ve gürültü kirliliğinin kendilerini rahatsız ettiğini; devlet üniversitelerindeki öğrencilerin % 3'ü, vakıf üniversitelerindekilerin % 2'si ailesinin ve arkadaşlarının sosyal baskısının kendisine problem oluşturduğunu ifade etmiştir.

İSTANBUL'UN SİMİTİ, MEMLEKE-

TİMİN SİMİTİ GİBİ DEĞİL!

Diğer problemler başlığı altında, devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin % 5'i, vakıf üniversitelerindeki öğrencilerince % 9'u çeşitli gündelik sorunların, İstanbul'a alışmalarını zorlaştırdığını paylaşmıştır. Bunların arasında, sokaklarda başıboş köpeklerin dolaşması, simitlerin geldikleri illerdeki gibi taze olmaması ve erken kalkmak yer almaktadır.

HER ŞEYE RAĞMEN

İSTANBUL'DA

OKUMAK AYRICALIKTIR!

Akademik dünyada, İstanbul'da üniversite okuyan bir gencin iki diplomasının olduğundan söz edilir: Bir tanesi üniversiteden aldığı, diğeri de İstanbul gibi bir dünya metropolünde yaşayabildiği için hak ettiği. Elbette burada asıl övgüyü hak eden, çalışmamıza da konu olan kesim, yani küçük bir kasabada ya da kentten bavalunu alıp, belki de ilk kez geldiği megakentte kampüse ve yurda doğru yola koyulanlar... Peki gerçekten İstanbul'da üniversite okumak ayrıcalık mıdır? Ne gibi artıları vardır? Tüm bunları birinci ağızdan öğrenmek istedik, 2009 Eylül ayında İstanbul'a okumaya gelen öğrencilerden. Tablo 2'de ayrıntılarının görüldüğü genel sonuç şu ki; ne kadar şikâyet etseler de, üniversitelilerin, özellikle devlet üniversitelerinde okuyanlar, İstanbul'un kendilerine getirisinin çok olduğuna inanmaktadır.

Tablo 2'ye göre, hem devlet hem de

Avantaj Türü	Devlet Sıra	Devlet %	Vakıf Sıra	Vakıf %
Sosyal	1	93	1	63
Kişisel Gelişim	2	47	2	27
Akademik	3	33	5	6
Ekonomik	4	12	3	13
Yok	5	5	4	8
Diğer	6	2	6	5

Tablo 2. Öğrencilere Göre İstanbul'da Üniversite Okumanın Avantajları/Sorunları

vakıf üniversitelerindeki öğrenciler için İstanbul'da okumanın en büyük iki avantajı ortak: Sosyal ve kişisel gelişime uygun bir kent olması. Buna göre devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin % 93'ü İstanbul'da her türlü sosyal etkinliğin bulunmasını bir avantaj olarak görüp, % 47'si bu kentte kendilerini daha iyi geliştireceklerine inanırken; vakıf üniversitelerindeki öğrencilerde bu oranlar sırasıyla % 63 ve 27. Bu avantaj türlerinde, devlet ve vakıf üniversitelerindeki öğrenciler arasında önemli bir fark görünmese de; akademik avantajlar konusunda bir uçurum bulunmaktadır. Öyle ki, devlet üniversitelerine kayıtlı öğrencilerin % 33'ü İstanbul'da akademik anlamda daha iyi ilerleyebileceklerine, bu kentteki yükseköğretim kurumları ve öğretim elemanlarının daha kaliteli olduğuna inanırken; bu oran vakıf üniversiteleri grubunda % 6'da kalmıştır. Öte yandan, devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin % 12'si, vakıf üniversiteleri grubundakilerinse % 13'ü İstanbul sayesinde ekonomik kazanımda bulunacaklarına inanırken; ilk gruptakilerin % 5'i, ikinci gruptakilerinse % 8'i İstanbul'da üniversite okumanın kendilerine özel bir katkısı olacağına inanmamakta ve başka bir şehirde üniversite okumaktan farksız görmektedirler.

İSTANBUL SAYESİNDE AİLEMİN DEĞERİNİ ANLADIM

Diğer başlığı altında Tablo 2'de yer alan avantajları atlamamakta fayda var. Buna göre, devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin % 2'si İstanbul'u tek sevme nedenini memleketlerine yakın olmasına

bağlarken; vakıf üniversitelerindekilerin % 5'i ise İstanbul'u sevdiklerini; çünkü bu kentin kendilerine birçok zorluk yaşattığını ve bunlarla mücadele ederken aslında ailelerinin yanında ne kadar rahat olduklarını anladıklarını, dolayısıyla megakentin kendilerine ailelerinin değerini öğrettiğini ifade etmişlerdir.

VAKIF VE DEVLET ÜNİVERSİTESİ VELİLERİ ARASINDAKİ GELİR UÇURUMU

Vakıf üniversitelerinde ücretli okuyan öğrencilerin maddi durumlarının, kamu üniversitelerinde okuyanlardan daha iyi olduğuna inanılır. Buna dayanak olarak da, bu öğrencilerin kimi bölümlerde yıllık 25.000 TL'yi bulan eğitim – öğretim ücretlerini ödeyebilme gücü gösterilir. Bu görüşü akademik alanda irdelemek için yapılan bu çalışmada, devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerinin maddi güçleri arasındaki fark, sosyal bilimcilerin sıkça başvurduğu SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı tarafından da istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur:

Tablo 3'e göre, orta düzeydeki aile gelir aralıklarında vakıf ve devlet üniversitelerine kayıtlı öğrenciler arasında ciddi bir fark görülme de, alt ve üst gelir gruplarında durumun aynı olduğu söylenemez. Buna göre, devlet üniversitelerine kayıtlı öğrencilerin % 43.3'ü aile gelirlerinin aylık 1500 TL veya altında olduğunu belirtirken, bu oran vakıf üniversiteleri grubunda sadece % 1.7. Buna paralel

olarak, devlet üniversitelerine kayıtlı öğrenciler sadece % 3.3'ü aylık aile gelirlerinin 6000 TL ve üzeri olduğunu paylaşıırken, bu oran vakıf üniversiteleri grubunda yaklaşık sekiz kat, % 35.

VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİSİNİN AYLIK CEP HARÇLIĞI, DEVLET ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİSİNİN İKİ KATI!

Araştırmanın bir başka önemli bulgusu da, aile gelirlerinin öğrencilere ne kadar yansıdığı ve devlet ile vakıf öğrencilerinin aylık cep harçlıkları arasında bir fark bulunup bulunmadığının tespiti. Buna göre, Tablo 4'te de görüldüğü üzere, devlet üniversitelerinden birine kayıtlı öğrencilerde aylık cep harçlığı ortalama 572 TL iken, bu rakam vakıf üniversitelerine kayıtlı öğrencilerde yaklaşık iki katı, 1104 TL'dir. Öte yandan, aynı fark öğrencilerin ideal aylık cep harçlığı algısında da görülmektedir. Buna göre, İstanbul'da rahatça geçinebilmesi için bir öğrencinin aylık ortalama ne kadar gelire sahip olması gerektiği yönündeki soruya, devlet üniversitesi öğrencileri ortalama 538 TL yeterli derken; vakıf üniversitesi öğrencileri bu tutarın en az ortalama 1077 TL olması gerektiği görüşünde.

İSTANBUL'DAKİ ÜNİVERSİTELERDE OKUMAK ÖĞRENCİLERİN KENDİ KARARI

İstanbul'da yaşayan pek çok kişi megakentin aşırı nüfusu, pahalılığı, çevre kirliliği ve trafik yoğunluğundan dert yakınır hep; ama birçoğu da İstanbul'dan ayrılmayacağını, başka bir kentte yaşamayacağını ekler. Durum böyleyken,

Gelir Aralığı	Devlet %	Vakıf %
1500 TL ve altı	43.3	1.7
1500 - 3000 TL	48.3	30
3000 - 4500 TL	5	18,3
4500 - 6000 TL	0	15
6000 TL ve üzeri	3,3	35

Tablo 3. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Okuyan Öğrencilerin Aylık Aile Gelir Aralıkları

Harçlık Türü	Devlet	Vakıf
Mevcut Aylık Ortalama Cep Harçlığı	572 TL	1104 TL
İstanbul'da Geçinebilmesi İçin Gerekli Ortalama Asgari Tutar	538 TL	1077 TL

Tablo 4. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Okuyan Öğrencilerin Mevcut ve İdeal Aylık Cep Harçlıkları

aynı konuda İstanbul'a üniversite eğitimleri için gelen ve İstanbul'un zorlukları hakkında yaygın görüşlere katılan öğrencilerin görüşlerine başvurma gerekliliği gördük. Buna göre, İstanbul'a alışmakta zorluk çekseler de, memleketleriyle İstanbul arasında çok fark olduğunu ifade etseler de, devlet üniversitesi öğrencilerinin % 78.3, vakıf üniversitelerindekilerince % 85'inin İstanbul'da üniversite okumayı kendilerinin seçtiği tespit edilmiştir. Yani, toplumumuzda kimi zaman tartışılan, üniversite tercihlerindeki aile etkisinin düşünüldüğü kadar da yüksek oranlarda olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin İstanbul'a geldikten sonra kentle ilgili görüşlerini öğrenme adına yöneltilen "Üniversiteyi İstanbul'da okuduğunuz için pişman mısınız?" sorusuna devlet üniversitelerinde okuyanların % 11.7, vakıf üniversitelerindekilerin ise % 15'i "evet pişmanım" yönünde cevap sunmuştur. Buna göre, İstanbul'a üniversite eğitimleri için gelen gençlerin çoğunluğunun megakentte yaşadıkları için pişman olmadıkları, dolayısıyla doğru tercih yaptıklarını düşündükleri tespit edilmiştir.

ÜNİVERSİTE OKUNUR BİTER, İSTANBUL'DA YAŞAMAYA DEVAM!

Bu aşamaya kadar öğrencilere yöneltilen sorular, üniversite tercihi ve ilk yıllarına hakkındaydı. Son olarak, öğrencilerin İstanbul'a aidiyet duygularından emin olmak için, mezuniyet sonrası İstanbul'da yaşamayı isteyip istemedikleri sorusu yöneltilmiştir. Devlet üniversitesi öğrencilerinin % 60'ı, vakıf üniversitesi öğrencilerininse % 75'i ileride hayallerini İstanbul'da gerçekleştirmek istediklerini ifade etmiştir.

İSTANBUL'DAKİ ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ İÇİN NE YAPMALI?

Yukarıda bulguları hakkında ayrıntılı bilgi verilen çalışma, bizlere İstanbul'a üniversite okumak için gelen gençlerimizi daha yakından tanıma fırsatı sunmuştur. Elbette her akademik çalışmada olduğu gibi, burada da önemli olan çalışmayı doğru okuyabilmek ve ders çıkarabilmektir. Bu araştırmadan sonra akla gelen, "İstanbul'daki üniversite gençliği için ne yapmalı?" konusudur. Çalışmanın bulguları ışığında aşağıdaki sonuç ve önerilerin paylaşımı uygun bulunmuştur:

* Üniversite eğitimleri için memleketlerinden İstanbul'a gelen öğrencilerin, ilk yıllarında şehre ve üniversite ortamına alışmakta zorlandıkları saptanmıştır. Bu açıdan, üniversitelerde her akademik yıl başında uygulanan oryantasyon faaliyetlerinin etkililiği gözden geçirilmeli; her bölüme akademik ve idari personelin de katılımıyla oryantasyon programları planlama ve uygulama zorunluluğu getirilmelidir.

* Depresif duygular, yalnızlık, aile özlemi, okulu bırakma isteği ve çaresizlik öğrencilerin üniversitedeki ilk yıllarında yaşadığı duygulardandır. Bu açıdan, üniversitelerde bulunan psikolojik danışma merkezleri daha etkin çalışmalı; adaptasyon güçlüğü çeken öğrencilerin kendilerine gelmesini beklemeden, merkeze onlara ulaşmalı; bu merkeze sahip olma-

yan üniversitelerde de bir an önce bu merkezlerin kurulması sağlanmalıdır.

* İstanbul'daki üniversite öğrencilerinin birçoğu, özellikle devlet üniversitelerinde okuyanlar maddi sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu problemi aşmak için, yurt kontenjanlarının artırılması, üniversite yemekhanelerinin günde üç öğün kullanıma açılması, bursların tek bir kurum bünyesinde toplanarak adil dağılımının sağlanması, öğrencilere yönelik kampus içi yarı zamanlı iş imkanlarının artırılması ve devletin vakıf üniversitelerine yaptığı yardımı gözden geçirmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir.

* Üniversite öğrencilerinin yaşam standartlarına yönelik yabancı akademik araştırmaların zenginliğine karşın, ulusal düzeyde nitelikli akademik çalışmaların sayısı yetersizdir. Bu sebeple bu tür çalışmalara eğitim bilimciler, sosyologlar, psikologlar ve danışmanlık hizmeti verenlerin yönelmeleri sağlanmalıdır.

* ABD ve Avrupa'da çeşitli üniversitelerde, Türkiye'de ise Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde uygulanan, "Birinci Sınıf Oryantasyonu" (Freshman Orientation) adlı ders her bölümde, birinci sınıfın güz döneminde zorunlu olarak verilmelidir.